(א) היש כ אלמנה נאנסת (בתולה בה כ) (תתלה)

דה

תנן בתחילה אלמנה נאנסת מקבסי יתומים, מעשר שלהן, ואם בקבורתה, שהרי נורשין קברן בקבורה מורשי הבעל, ומלין לקברה, שהרי בעלה חייב בקבורתה חייב בקבורתה ובכל, ולכן אין מורשי הבעל חייבים בקבורתה, מורשי חייבין בקבורתה.

ומסתברא דאם אינה הוקה בחיו, ולו הספיק לקברה עד שלא מת, כיון דתל חיוב קבורה על הבעל (תחת בקבורה), אלא דאתי מת הוא, הורשין, מורשי הבעל, חייבים בקבורתה, (דאורין בבר אישתעבד בחיו).

ומתני מיירי אלמנה שאתה, החיוב הוא על מורשי מורשי בקבורה ובבעל.

ואם הקבורה לחיוב קבורה.

ולעיל (נ"ה ב - נ"ה א) תנן דאם נשבית חייב בפדיונה, כי אם תנאי בד, אבל לו כתב לה, אם תשתבאי אפדיתיך ואלתבשך לי לאיתתא, ובבתולה אבדיתיך לאבדיתיך. והיינו דחייב בפדיונה משום קיום הישואל, ואלתבשך לי לאיתתא, דאשת ישראל. הלכך אמ"ש נשבית לאחר מיתת בעלה אין הבעלן חייבין לפדותה, ולו מיד אלו אבי נשבית בחיי בעלה ואחר מת בעלה, אין הבעלן חייבין לפדותה, שאין אינה קיימת בה ואלתבשך לאיתתא.

ואין בורך לומר דהורשין אם לפדותה כיון דמיתת תחת ידי, ומורשין אין להם כיחת, אלו בפשיטות אם בקבורתה, כיון דליכא ואלתבשך לאיתתא.

ובבתולה, דאבדיתיך לאבדיתיך, אם הוי משום קיום הישואל אלו דבבתולה מתה עמה, שאבי תאסר אליו מחמת שביתה, לו תפיד בתולה פדיונה.

הלכך סובר רבי שם דאם היו אלמנה לכ"ג, אינה לבעלה, כיון דאיסור דבר אחר גרם לה, הלכך אינה לבעלה. ולפי אלמנה לכ"ג, דדבר אחר גרם לה, אינה הורשין לבעלה, ואפי' אם נשבית בחיי בעלה ואינה מת בעלה, אינה לבעלה, ודמי לגירת ישראל דלעולם.

אבל אבי סובר שם, כיון דגם לכפרה (בהיתר) לו מותה ואלמנתו לי לאינתו אלו אהדרינן לדידיה, גם אלמנה לכ"ג, חייב לבעלה. ופלא לאבי דאם בהיתר הוי חלוי אחריתו, ושונה מאשת ישראל.

ולפי אם נשבית בחיי בעלה בה, ואינה מת בעלה, כיון דנשתעבד לה בחיו, חייבים הורשין לבעלה. (כמו בקדורה דלעיל). ואם נשבית הבהיר לאחר מיתת בעלה, לבאר גם בכה"ג יצטרכו הורשין לבעלה, אלא כיון דתיקנו בקונה תחת בעלה נמי, והורשין אין להם בעלות, אינם חייבים לבעלה. ואלה כלנת הרמה מיגן סם ברכנה ע"ש.

והתוס' הביאו עוד פשיטא דאין ורשי הבעל קובריה אלה, דהרי בעל אלמ' לו מיתה בקדורה, היבא דלו יהיה חיובה, דקיבל קדורה תחת חיובה. ומתרצי דהא אלה קמל מתני' דקדורה תחת חיובה. דורתי לו שמעי לה בשם יקר בעצמה. והתוס עוד דאב הוא דלו קתני ואין חייבים בבקונה (לפשטיה דבקונה תחת בעלה כמו קדורה תחת חיובה) ופי'. ועוד הכי דהוי דאין הורשין חייבים בבקונה, הוו משום דליבא ואלמנתו לי לאינתו. (ואפי' נשבית בחיי בעלה ומת, אלא בבקונה משום הוי טלמנו.)

ואולמר הקב"ה דבשר שיראל איתן, מיהו בהבנה, לפי רבו, דבא לרם לה אח לנדותה, איתן ובקל. אבל לגבי, דבהבנה בטל לגמרי חייב לנדותה ובדלעיל, ואם נשיא בחיי בעלה ומאכ מת בעלה, חייבים הורשין לנדותה ובדלעיל, דבבר נתחייב לה, מיהו אם נשיא הבנה בעלמותה, אח לנדותה, ושאמר מאי משום דאין פירות לורשין. ולגי דבוונה התוס' להשיא אמאי לגי קמתני דאח בבקונה, דתיקנו תחת לאח, בוונתם בהבנה, לפי אבי בלעיל.

ודע, דהגי דתיקנו קבורה תחת הבנה, אין הכונה תחת דבשל גרש אותה מנה ומאתיים, אלא הכוונה תחת נדוניה (נכסי צ"ב) דבשל גרשה. ונכסי מלוג, ושאמר הגי משום דחוב הגבה הגי רק לבשתשאי לאחר תשלי מה שבתוב ליה, ואם אתה חיי בעלה, לא לבשתשאי לאחר, ולגי נשתעבד לה לגבה בבא"ק, אבל לא בגרש הגבה, ולכן בל דהכוונה תחת נדוניה, בגרש אם נדוניה. ולכן אמר דאלמה שאתה לוכה לה הגבה) אין לה קרקע, ואין הארוס חייב בקרקע, משום דארוס אינו גרש נדוניה. וחוב הגבה לגי נשתעבד לה ובדלעיל.

מיהו אלמנה שאתה, והיינו דאם בעלה והגי אלמנה ומאכ מתה, דנתחייב לה הגבה, ומאכ מתה, ונגרשין גרשין אם הגבה, הכוונה אם הגבה דאבה ומאתיים. (ולגי רק נדוניה). ומה: אינו לה נדוניה כלל. ופשוט.

והתוס' שם אומרים דאמתי דאין גרושי הבעל חייבים בקדושה, אפי' בעדות אלו שקלו אלמנה בתובה, כגון דליכו אלו מטלטלי (ומשמע דיתמי אינם מתעברים), אם בקדושה, אעפ"ך דבשאר הלי גרושי בתובה כיון שאינה עובדה אותה נהם עכ'.
וכ' בפסקי תוס' הבא' דגרושי חייבים בקדושה, (אפי' בעדות שאין גרושין כלל), וגרושי הבעל אם בקדושה. עיש. חצי' דגרושי בתובה, אין הבונה דלקו דגרושים הבתובה בנולל. אלו אפי' אם ליכא ירושה כגון מטלטלי דלו מתעבר. אפה גרושי מקו גרושי בתובה. וכ' הבש (סי' פט סקה) ומטעם לו פלוג.

וכ' הרמבם (פיה אישות) דהו' דבגן דאין גרושי הבעל חייבים בקדושה דלקו בשעבוד (ואינו גרושי גרושין בתובה, וחייבים בקדושה), אבל אם לו שעבוד ומתה, גרושי הבעל חייבים בקדושה, וטעמו כיון דאלו מגיע שעבוד לבנו, וגרושי אי' לגבות בתובה, ולכן גרושי הבעל חייבים בקדושה, (ואלו הי' גרושי הבעל חייבים בקדושה, משום דכיון דאינם נתנים הבתובה לגרושי, כיון דלו שעבוד, ואיכא חשש בבני, נמצו' דגרושי הבעל, גרושים בתובה).
ואעפ"ג דאינ' נכון גרושה אלו מחמת ספק דבני, אין עובים מהם.

והמגיד שם משיג עליו, וכי מפני שלו שעבוד, קני לגרושי הבעל גרושי בתובה, והלו הם אומרים שבבני נפרעה ונטלה בני והגרושה, אלו ודאי גרושי נקונים ונמ' שלה קובין אותה, ואעפ"ך שלו גרושו חיים עכ'.

ואומר הבש"ם (סי' פ"ט ס"ב) דהתוס' הבינו בהגדה דאמ"ל לו עולם. ולכן הבעל בשיטתו דחייב לקדוש אף דאינו ערב עולם (וכגון דליבו נדון), ומש"ה התוס' דהבעל אינה בקדושה בשלו ערב הכוונה בשאין לו בן ישראל, אבל אם הוא ליבל, אפ"ל לו ערב, חייב בקדושתה.

מה"ר בהגדה דלדול משמע דסל בשלו ערב אינה בקדושה, דאם סל לו עולם, אמאי אם מתה בלו שבועה, אין הנשים חייבים לקדוש אלמנה (ערב הבשה), אלו סל בשלו ערב הבעל, אף אינה בקדושה.

הלכן מהאמר, ד' התוס' ובסמ"ק התוס', דהיבו דיבו רק מסלקלי, אין ערב הבעל חייבים בקדושתה, והבסמ"ק תוס' מוסיף דערב חייבים בקדושתה, ולא ערב בעל, ומשום לו עולם. וכן הבינו דהבעל לו ערב נבר ולא, כגון דליבו, לא חייב הבעל בקדושתה ומטעם לא ידענן. וכמשה הגרב.

וד' הרמב"ם מאמר דאם הבעל לו ערב עולם, אינה בקדושתה. הלכן סל דהבינו דלו נשבעה ומתה, אין ערב חייבין בקדושתה, כיון דלו ערב הבתולה.

1

והיו דאורייתא לאיל דלרשי בתורה חייבים בקרבנות, כי הרמב"ם (פ"ה מ"ש) דהיינו דלעו היה דבעלה, אבל אתה קדם מעשה, ולרשי הבעל חייבים בקרבנות, כיון דגם ולרשי לבעל בתורה, דאין אחרים שבועה לדעתו, ולרשי הבעל חייבין בקרבנות). והרמב"ם משיג עליו אבל מפני שאין שבועה, קרי לרשי הבעל, ולרשי בתורה, והלו הם אלמנות שבבר נמלה ונשלה בדרך והרגישה, אז לרשי נדונים ובפסי מלוק שלה קדרים אותה, אלא שאין כלום עד כ' בתורה. (ודאי קבר דהיו דבעלו לאיל דאם איבו רק משלשלי, ולו ירתי מיד, אלה חייבין בקרבנות כיון דאילו איבו קדר, ה.ל. ולרשין את הבתולה) ועיין בזה.

ולעיל אומר דאחלה בתורה לבעלה, אין לה מצוות, ורק אם בעלותה, דמעשי בתורה בבתולה, משום דבחיו יש לה מצוות, משום דבחיו, המצוות הן הם מעשה, ואינו מדין מעשי בתורה, והמרגם כ' (פ"ג מ"ם) דיולדה כל מעשי בתורה ולפי מצוות אין לה אליו, משום דלפי בחיו אין לה מצוות. עכ"ל טעמו דפסק כרבי אלעזר, אלא דיש תסדר דאומר לבעל דיש לה מצוות (ואחלה רק הבתולה) מיהו לו פליג אר' דר' אלעזר בהדיא, הלכך פסק כר"ל דאחלה הבתולה, אין לה מצוות. אבל אחרים פסקו דאחלה בתולה לבעלה יש לה מצוות, והה אחלה בתורה לתורים, יש לה דין מצוות מהם. ומן הדין (כלל נ"ב) דבאמ (כלל ק"ד) משום לדבר דאחלה בתורה, אין לה מצוות, דאמ היה שהיו דבים אינו, אלא בתורה עד כה שנים, כיון

שהיו בבית אבי לא מיכסנו למתבע בתרבות, וכיון שעמדה כה זמן
שלא תבעה, אסתמא מחלה, ומשמע הכא דהה דליכא לה מצוה מהלוה עדיפא יש,
ומתרץ הרן בשם הלה, דהכא דהכא באנשי יהודה, דאם רבו הלוה לחם הבתולה
בוסרין אלה מצוה, הלכך כיון דלא היו אנשים המצוה במחילה הבתולה, דאי
לאו מה הועילו בטעמא הלוה שאם רבו לחם הבתולה, בוסרים אלה,
הרי אם יבחר תמחל הבתולה ותצון מהם בשר, הלכך לדידהו מחילה הבתולה
אין לה מצוה, דיבלין לומר לה אילו לא מחלת בתרבתך היו בוחרים
אחר ותו אין לך מצוה. אבל היו אתיו באנשי אלו, ואינו בולמה,
ולדידהו במחילה לא אנשי מצוה, דלא מבו ~~שה~~ לאתי שלה מהם (הרן מ)

ואני מהרן דמחילה בשר דלה, הוי מחילה, דהרן בשם הרלב אומר
דלאנשי יהודה בשר מחילה הבתולה אין לה מצוה, דאי לאו, מה הועילו
בטעמא הלוה, הרי אם יבחר תמחל הבתולה ותצון מהם בשר, הרי
תני דמהני מחילה בשר דיתמי. ודבר נסתפק האחרון אם מהני מחילה
בשר של הלה, אם מחילה הוי סלוק ואי מחילה הוי הקנאה ואינו בשר,
אייש בשם הרמבם הקדשים טז דמחילה הוי בהקנאה, אבל מהרן דהכא
תני ~~בהמשכה~~ דמחילה הוי סלוק ומהני אפי בשר של הלה. ואי בעה.

והקשה רש"י אי נזיקין תנן ואנשי גליל, ואין היתר כולם לסלקה מאצלה
ע"י פרעון הבתולה, או הנזיקין תנן ואנשי יהודה (כי שם לו יהבו לה מאצלה
ופטרו לה ע"י פרעון הבתולה.

ומן התוס' דהשתא היה אי נזיקין תנן ואנשי גליל, ואני כון דשב
תיובתא מאצלתו (ואין לסלקה בבתולה). ולכן מעשה שלהם. ולכך נה, לאנשי יהודה
כון דכולם לסלקה בבתולה, אפ' הכא דנינן אותה, מעשה לעצמה. כון דנזיקין
נדחתם. ויש להוסיף דהכי מעשה תיקון תחת מצלה, ואם לא יהו לבעל מעשה,
יהו איבה דמצלה, אף דהוי בשב, אלא יטרחו כל שנה לשב, והן
בנכסים, אף דנינן אותה בשב, אנשי גליל, מה מהם איבה דמצלה יש להם
מעשה. אבל לאנשי יהודה, כון מדעתיהו נינן אותה (דהכי בידם לסלקה
בנכסי הבתולה), לבו כב איבה דמצלה, ומעשה לעצמה.

אף הנזיקין תנן ואנשי יהודה, ואף דכולם לסלקה, מה כון דנינן
אותה מדעתיהו, אלה איבו מהם איבה דמצלה ובבלעל.

והקשה אחרת דדינו דשמואל דמניתה לעצמה, אפ' לאנשי גליל, דנזיקין
בשב, ואלה מניתה לעצמה, דתנהו לה איבה, ופירשו הוי, דתוס'
לשי (לעיל מ"ב ע"ב) דאיבה דמניתה, לאו איבה דמצלה, אלו הקטה, ולכן
בבעל מניתה לבעלה מהם הקטה, אבל לו חייבי בקטה דידה ודיתמי
ולכן בר מן התמים, כון דליבו איבה דמצלה, לה לאיבה דקטה, ולכן
מניתה לעצמה.

מיהו רש"י מן באופן סותר, דבריו הקודמים אי שתי התנאים נצולות ובאופן גלוי
אז הנצולות ושתי התנאים באופן הודה. נפסיק לה מהבא דאי שמואל מקיימת
מה הגמרא לדבריה. אולה הנצולות תמן שניה, ומן רש"י דאיבא לאוקמא
לדבריו דשמואל בשאינה נצולות, והיינו דלוי אתנו חבמים מעשה לרבים אלא
היכי דנצולות מעשה, אינה מה היכי

הוצרכו לפי התוס' דאיבה שיש מקום היכי דנצולות בעל (איבה דאצולות)
ולכן אם נצולות תמן באופן גלוי, היו לאופן יהודה, אפ' אם יצולו אותם,
מעשה לרבים כיון דאיתקי מדעתם, ליכא בזה איבה.
מיהו לקבי מקיימה, אם לאופן גלוי, דהוי מצולות בעל, ושיש איבה דאצולות
מיהו איבה דמקיימה הוי איבה דקטנה ולא לקטנה דידה ודהתם וכדלעיל.
והתוס' (דף מ"ו) מן בשם הרשב"ם, דמשמע הכא דבעל, ליכא איבה כמו
היכי דהוי מדעתם עיקר ולא פי' הכא.